נתכוין להגביה את התלוש. פירש בקונטרס כגון סכין מוטל בערוגת ירק ונתכוין להגביה וחתך את המחובר[א] ל"ל דפליגי[ג] בנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר[ד] היינו [ה]לחתוך תלוש (ו) וחתך מחובר אחר אבל לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר מעמע דחייב לכ"ע וקשה לר"מ דבסוף פ' ספק אכל (כריתות יט:) אמר שמואל המתעסק בחלבים ועריות חייב שכן נהנה בשבת פטור[ו] דמלאכת מחשבת אסרה תורה ומוכח התם דאפילו בנתכוין לנקוט תאנה זו וליקט תאנה אחרת פטר שמואל[ז] ולקמן בפרק הזורק (דף מ:) פטר (ח) רבא נתכוין לזרוק אדבע וזרק שמנה כי לא אמר כל מקום שתרצה תנוח וכל שכן בנתכוין לזרוק בגד זה וזרק בגד אחר דלא עשה כלל רצונו אז נתכוין לחתוך מחובר זה וחתך מחובר אחר דפטור ונראה לר"מ[ח] דהכא מיירי בנתכוין לחתוך תלוש ונמצא שהוא מחובר ומחוסר מה שהיה מתכוין אלא שלא היה יודע שהיה מחובר ופליגי אביי ורבא בקרא דאשר חטא בה דמוקי ליה רבי אליעזר בפרק ספק אכל (שם יט:) פרט למתעסק והכי איתא התם בהדיא דקאמר עלה ברבא משבת לה שבת בנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר לאביי שבת בנתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר לרבא אמר רבא אמר אביי אמר רב אחא בר יעקב אמר רב אמי אמר רבי יוחנן אמר רבי שמעון בן יוצדק אמר רבי אליעזר בן יעקב אמר רבי אלעזר בן דמוקי ליה רבי אליעזר בפרק ספק אכל (שם יט:) פרט למתעסק והכי איתא התם בהדיא דקאמר עלה ברבא משבת לה שבת בנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר לאביי שבת בנתכוין להגביה את התלוש וחתך את המחובר אלא אי

דסבור שומן הוא ואכלו. והיינו דשגג דסבור שומן הוא ולא נתכוין לאכול חלב וחייב. ואף על פי דמתעסק הוא לרבא דהא לא מתכוין לאכילת איסור חייב דאמר שמואל בכריתות (פ"ל דף יט:) בחלבין וערימות מתעסק חייב שכן נהנה אבל בשבת פטור דלא נהנה והיינו סייעתא לדידיה דאמר נתכוין לתוך את התלוש וחתך את המחובר פטור: **ואביי.** אמר לך לעולם כי האי גוונא אף בשבת חייב דלאו מתעסק הוא והיכי דמי מתעסק דשאר מלאה חייב קסבר רוב הוא שהיה חלב ימות ובלעו דלא איכון לאכילה דרוב לאו בר אכילה הוא אלא בליעה דכתיב (איוב ז) עד בלעי רוקי ועלמה בידו אכילה דהא לא איכון לאכילה ולכוותייהו דשבת דפטור נתכוין להגביה ועלמה בידו אתיכה: **דהא לא איכון לזריקה דאיסור.** ויהא שוגג בשבת או במלאכה אבל זה אינו שוגג לא בשבת ולא במלאכות אלא מתעסק בדבר אחד של איתר ועלמה בידו איסור: **וריקא.** לאיפלוגי בכולהו אף על גב דדמי להדדי: **דאיכא בלא פרטי לא מודריק.** וזה שנתכוין לשתות וזרק אדבע נעשית מחשבתו דהא יש בכלל ד' שתיות הלכך לאו מתעסק הוא: **דלא איכון לזריקה דאדבע.** ובגיר מהני לא שם זריקה עלה: **אבל בסבור רה"י הוא וכו'.** דנתכוין לזריקה גמורה: **משלחה לה.** להאי שנשתכחה תורת כל הלכות שבת ממנו ואפילו הכי חשיבא ליה כזדון שבת ושגגת מלאכות לחיובייה אבל חדא כגון דידע ליה לשבת באיסורין וטעה בשיעורין שנתכוין לאחות מכשיעור ועשה כשיעור הלכולן יש שיעור: **אלא אדבע דאמר פעור היכי משלחה לה.** דמיחייב שוס אדם על כל מלאכה ומלאכה שבהעלם אחד על כרחך בזדון שבת ושגגת מלאכות הוא דבעית לאשכוחיה והכא דאיעלימו כולהו מיניה מאי זדון שבת איכא במה ניכר לו שבת משאר ימים: **מתני' הזורק.** בראש לרוח: **הכורר.** פסולת בידיו: **המרקד.** בנפה. וגמ' [ע"כ] פריך הני מילהו חדא היא דלהפריש פסולת ממון אוכל נעשות שלשתן: **האופה.** לא הוה במשכן דלא שייך אלא בפת ופת לא שייכא במלאכת המשכן אבל כולהו קמייתא הואי בסממני של נצע תכלת וארגמן ותולעת שני. וגגמרא[מ] פריך דשביק תנא מבשל דהוי בסממנים ונקט אופה. ושיעורן של אלו בגרוגרת חוץ ממורס דבכל שהוא לקמן בפרק הכונה (דף קנ.): **הגוזז צמר.** וכל שאר מלאכות שייכי בצמר של מלאכת המשכן: **המלבנו.** מכבסו בנהר: **המנפלו.** קרפי"ר בלע"ז: **המיסך.** אורדי"ר: **בפי יירין.** ליי"ש שנתן שני חוטין בתוך הכית ניר. ובגוזז ובמלבן וכולהו אינן מפרש שיעורן לקמן בפרק האורג[מ]: **הפוצע.** מנתק. פעמים שיש בשני חוטין יותר מדאי ומנתק מהן ומקליש לגוף. והני כולהו ממיסך ואילך עד קושר ומתיר שייכי בזיריעות. ולקמן[מ] מפרש מאי קושר ומאי מתיר איכא: **וחופר וקורע.** בזיריעות הוא: **על מנת לפצוע.** פעמים שהנקב עגול ואינו יכול לחופרו יפה אלא כ קורעו כדמפרש בגמרא[מ] אבל קורע שלא לתפור לא הוי במשכן: **הלד את הלני.** וכל מלאכת עורו ונהגת בחטים למשכן בעורותיהן: **המולחו.** לעור: **ממחקו.** מגרר בעור: **מחתכו.** מקלעו ומחתכו לרצועות וסנדלים: **רוקח ומוחק.** לקמן (דף קנ.). מפרש למאי מינצעיא למשכן שכן רושמין על קרשי המשכן לידע איזה בן זוגו ואותה בזו ואותה בזו ומוחק פעמים שטעה: **מכבה ומבעיר.** בגשה שחתת הדוד של סממנין: **מכה בפטיש.** הוא גמר כל מלאכה שכן אומן מכה בקורנס על הסדן להחליקו בגמר מלאכה ומתניתין נמי לא מייחיב ליה אלא בגמר מלאכה: גמ'

אלא לאו רישא בע"ז וסיפא בשאר מצות. תימה לר"י דלוקמא כולה בשאר מצות ומאי מה שאין כן בשאר מצות כגון שחט וחזק בתוך דאיכא מייב אלא אחת כדאמר אביי בפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין לד:) אם תעשה עשאן הכמוה עשיה אחת ור' אבהו נמי דפליג מודה דלרבי ישמעאל בשחיטה וזריקה ולר' עקיבא בהעלאה וזריקה דאיכו מייב אלא אחת דמאד דקא נפקי ושגג בלא מתכוין כגון שנתכוין לשחוט בהמת חולין והיה צריך לשל חולין ונמלא[ד] של קדשים דטוותה בשבת נתכוין לאתוך תלוש ונמלא מחובר ולא היה צריך אלא לתלוש דפטור דמלאכת מחשבת בעינן וי"ל דלא מצינן לפרושי הכי דמשמע דפטור בשבת לפי ששגג בלא מתכוין דכה"ג אפילו נתכוין למחובר זה ונמלא מחובר אחר פטור דאין זה מלאכת מחשבת וליכא לאוקמי נמי דמיירי כשנעשה מחשבתו כגון שהיה צריך לאתוך מה שאתך אלא שהיה סבור שהוא תלוש ונמלא שהוא מחובר הא ליכא לאימר דכה"ג אם פטור לענין שבת מאשר חטא בה פטור נמי לענין חוץ ומיהו עוד קשה לוקמא כולה בשאר מצות כגון[ה] נרבע לזכר ורבע את הזכר והבא על הבהמה והביא עליו דבין לר' אבהו לר' עקיבא אינו חייב אלא אחת והשתא שגג בלא מתכוין מיתוקש שפיר דמיפטר בשבת מאשר חטא בה וכגון שנעשית מחשבתו וגבי עריות לא מיפטר שכן נהנה:

העושה שני בתי נירין. לרוץ לקרש לאמה פירש[א] כאן ובאורג[ב] ובפועל ובתופר ובכותב שיעור טפי מבשאר:

הכושר והמתיר. ל"ע אי מיתחייב במתיר אלא על מנת לקשור אי לא ומדלא תני ליה[ג] כדתני מוחק ע"מ לכתוב אין לדקדק דהכי נמי לא קתני סותר ע"מ לבנות ובפ' במה מדליקין (לעיל לא:) אמרינן בהדיא דבעינן סותר ע"מ לבנות ולפי מה שפירש רש"י בגמרא (דף עד:) דאי מתרמי ליה תרי קיטרי בהדי הדדי בשני חוטין זה אצל זה תרי חד[ג] ומיתא חד[ד] משמע דמיתחייב בלא על מנת לקשור[ה] ולשון קטר לא משמע כפירושו אבל ר"ח פירש וכן משמע בירושלמי[ו] כשנפסקה חוט בשני מקומות ונקשר מתירין ב' הקשרים ומשליכין לאוץ[ז] האמצעי וחוזרין וקושרין שתי הרצאשים זה בזה ואין בו אלא קשר א' ולפי זה משמע דבעי מתיר ע"מ לקשור והא דלא תני ליה במתיר וכשותר פירלשתי בפרק ב' (דף לא: ד"ה וסותר): מכדי

אלא לאו רישא בעכו"ם וסיפא בשאר מצות ושגג בלא מתכוין בשאר מצות ה"ד דסבור דשומן הוא ואכלו משא"כ בשבת דפטור דנתכוון לחתוך את התלוש וחתך את המחובר פטור ואביי שגג בלא מתכוין ה"ד [א]דסבור רוק הוא ובלעו משא"כ בשבת דפטור דנתכוון להגביה את התלוש וחתך את המחובר פטור אבל נתכוון לחתוך את התלוש וחתך את המחובר חייב: איתמר [ב]נתכוון לזרוק שתים וזרק ארבע [ג]רבא אמר פטור אביי אמר חייב רבא אמר פטור [ד] דלא קמיכוין לזריקה דארבע אביי אמר חייב דהא קמיכוין לזריקה בעלמא כסבור רשות היחיד ונמצאת רשות הרבים רבא אמר [ה]פטור ואביי אמר חייב רבא אמר פטור דהא לא מיכוין לזריקה דאיסורא ואביי אמר חייב דהא קא מיכוין לזריקה בעלמא וצריכא דאי אשמעינן קמייתא בההוא קאמר רבא דהא לא קמיכוין לחתיכה דאיסורא אבל נתכוון לזורק שתים וזרק ארבע דארבע בלא תרתי לא [ו] מיזרקא ליה אימא מודה ליה לאביי ואי אשמעינן בהא בהא קאמר רבא דהא לא קמיכוין לזריקה דארבע אבל כסבור רה"י ונמצא רה"ר דמכוין לזריקה דארבע אימא מודי ליה לאביי צריכא [ז]תנן אבות מלאכות ארבעים חסר אחת והוינן בה מנינא למה לי וא"ר יוחנן שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת בשלמא לאביי דאמר כי האי גוונא חייב משכחת לה דידע דאסורא [ח] שבת וידע לה איסור מלאכות וקא מעה בשיעורין אלא לרבא דאמר פטור היכי משכחת לה בזדון שבת ושגגת מלאכות הניחא אי סבר לה כר' יוחנן דאמר כיון ששגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו משכחת לה דידע לה לשבת בלאו אלא אי סבר לה כרשב"ל דאמר עד שישגוג בלאו וכרת דידע לה לשבת במאי [ט]דידע לה בתחומין ואליבא דר"ע: **מתני'** [י]אבות [יא]מלאכות ארבעים חסר אחת הזורע והחורש והקוצר והמעמר והדש והזורה הבורר הטוחן והמרקד והלש והאופה הגוזז את הצמר המלבנו והמנפצו והצובעו והטווה [יב]והמיסך והעושה שתי בתי נירין והאורג שני חוטין והפוצע שני חוטין הקושר והמתיר [יג]והתופר שתי תפירות הקורע על מנת לתפור [שתי תפירות] הצד צבי השוחטו והמפשיטו המולחו והמעבד את עורו והממחקו והמחתכו הכותב שתי אותיות והמוחק על מנת לכתוב שתי אותיות הבונה והסותר המכבה והמבעיר המכה בפטיש [יד]המוציא מרשות לרשות הרי אלו אבות מלאכות ארבעים חסר אחת: גמ'

עין משפט נר מצוה

כו א מיי' פ"כ מהלכות שבת הלכה ז:
כז ב מיי' פ"ל מהלכות שבת הלכה ח:
כח ג מיי' פ"ז מהלכות שבת הלכה ל סמג לאוין סה:

מוסף רש"י

דידע לה לשבת במאי. הלא כמולן שגג, דכפנוי שבל ל"ע מלאכות מוקרמת (לעיל סט:). **בתחומין.** לאיכון נקרבן (שם).

מוסף תוספות

א. במתניתין. תוס' הרא"ש. ב. מתיר ע"מ לקשור. מפקי הלא"ש סימן ב'. ג. וקטר חד כלומר. רש"י שם. ד. כמו שהוא. רש"י שם. ה. דאי לא הוה ליה למפרך והא מתיר שלא ע"מ לקשור הוא. ריטב"א לאלן עד: ו. פיסוק. תוס' הרא"ש.

רבינו חננאל (המשך)

נהנה, והמתעסק בשבת פטור מלאכת מחשבת אסרה תורה. ור' יוחנן התם בפרק ארבע מיתות כדתני תנא הדא מתניתין קמיה, דתאה דאמר ליה פוק תני לברא, דכל מתניתין דלא מיתוקמא רישא וסיפא בחד טעמא לאו מתניתין תרצתא היא, ר' יוחנן לטעמיה דאמר בסוף פרק המפקיד מאן דמתרגם לי חבית אליבא דחד תנא מובילנא מאנית בתריה לבי מסותא. **נתכוון לזורק ב' חדק ד' אמות, (רבא) [רבה]** אמר (חייב) [פטור] אביי אמר (פטור) [חייב], פשוטה היא. ומקשינן לרבא מתניתין דקתני ארבעים חסר אחת, ואמר ר' יוחנן עלה שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת. ולא משכחת כהאי גוונא דחייב בכולן אלא בזדון שבת ושגגת מלאכות. בשלמא לאביי דאמר כי האי גוונא חייב [כר], [וקא טעה] בשיעורין כגון זריקת ב' אמות וזריקת ד' וכיוצא בהן. אלא לרבה דאמר כל כה"ג פטור היכי משכחת [לה], בזדון [שבת] ושגגת מלאכה. הניחא אליבא דר' יוחנן דאמר כיון ששגג בכרת אע"פ שהזיד בלאו משכחת לה דידע דאיסור השבת בלאו, אלא לר"ל דאמר עד שישגוג בלאו וכרת היכי משכחת לה. ושינגן דידע לה בתחומין ואליבא דר' עקיבא כמו שאמרנו למעלה. דאביי אליבא דר' יוחנן פשוטה היא, אלא אפילו לריש לקיש כיון דסבר אביי כשנתכוון למקצת האיסור בשוגגת איסורו ונזדמן לו כל האיסור חייב, כגון המתכוון לזורק ב' אמות שהן מקצת איסורו כי האיסור ד' אמות, ונתכוון לזורק שתים מתוך ארבע (וניזרק) [ונזדמן] לו שזרק ד' חייב. מוקים לה אליבא דר"ל במכיר את השבת באיסור מלאכות ויודע (בשיעורו) [בכולן], ושוגג בלאו שבשיעור. **אבות מלאכות ארבעים חסר אחת.**

לעזי רש"י

קרפי"ר. להתיר (סיב או אריג לחוטין).
אורדי"ר. להשתות (לערוך את חוטי השתי לקראת האריגה).
ליצי"ש. נירים (ניר כמין עין במתקן-אריגה, שבו השתי עוברו).

רבינו חננאל

וחזרנו לפרק פירוק אחר משום דקשיא דלא מיתוקמא סיפא דהא מתניתין בע"ז אוקמי הכי, רישא בע"ז דקתני עשה שתים בהעלם א', בשבת חייב ב' משא"כ בע"ז, שאם זיבח וקיטר וניסך בהעלם א' אינו חייב אלא אחת כר' אמי. אבל סיפא דקתני בשאר מצות ושגג בלא מתכוין חייב משא"כ בשבת דפטור, בשאר מצות דלאו ע"ז היא, והיכי דמי כגון שהיה סבור שהוא שומן ואכלו ונמצא חלב, כגון זה בשאר מצות הוא דחייב, אבל בשבת כי האי גוונא נתכוון לחתוך בחלוש וחתכו ונמצא דמחובר לקרקע פטור. ודחי אביי ואמר לא כי האי גוונא לעולם אימא לך חייב, והיכי דמי שגג בלא מתכוין דבשאר מצות חייב ובשבת פטור, כגון שנתכוין בבליעה דרוק ובלעה ונמצא חלב, שאע"פ שלא נתכוין לאכילה דחייב בשאר מצוות, ובשבת כה"ג דנתכוין להגביה דבר חלוש והגביהו ונמצא שתחבו מן המחובר [פטור]. אבל אם נתכוין לחתיכה בעלמא חייב, (כגון) [וכ"ש] בשאר מצות אם נתכוין לאכילה בעלמא [חייב]. ובדר' נחמן דאמר המתעסק בחלבין ובערוות אע"פ שלא נתכוון חייב שכבר

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מכדי מכרב כרבי ברישא והדר כו'. לא שייך למידק הכי בהא דקתני המכבה בריש״א והדר המבעיר דהכא כל סידורא דפת נקט כסדר נגד מתריסה: **משום** דאי לרוחיה מכאן לצריך להתרות אתולדה משום אב דהא״א לא קאמר שצריך להתרותו משום זורע אלא״ב דאם התרה בו משום זורע דחייב אבל בריש פרק תולין (לקמן קלח.) משמע קצת דצריך להתרות אתולדה משום אב דקאמר משמר משום מאי מתרינן ביה (שיהא חייב) דבה אמר משום בורר רבי זירא אמר משום מרקד וגם זה יש לתמוה דהכי פירושו[ג] משום מאי מתרינן ביה שיהא חייב דבה אמר משום בורר אבל אם התרו בו משום מרקד פטור כיון דמתרהו משום דבר שאינו דומה לו הוא סבר שהוא מלעיג בו ופטור אבל אם התרה בו סתם אל תשמר חייב ונראה שגם ר״מ רואה לפרק בן זעזע דאיש דבריש בבא קמא (דף ג.) קאמר ולר׳ אליעזר דמחייב אתולדה במקום אב אמאי קרי ליה אב ואמאי קרי ליה תולדה ולא משני דלהכי קרי ליה אב דצריך להתרות אתולדה [משום] אב[ד] : **זומר** וצריך לעצים חייב שתים. והא דאמר בפ׳ זה בורר (סנהדרין דף כו.) תו חזיה להוא גברא דהוה קא כסח[ה] אמר להן כהן חמיר אמרו ליה יכול לומר לעקל בית הבד אני צריך אף על גב דהכא אמר חייב משום נוטע אתם מיירי בבה״ג שאין אילן מיתקן בכך אלא מתקלקל:

וצריך לעצים. נראה דאפילו לר׳ יהודה דמחייב אלאהה שאינה צריכה לגופה בעינן צריך לעצים אלא מיקרי בעצים קורה אלא בעצים זה [ה]מידי דהוה אקורא על מנת לתפור ומותק על מנת לכתוב וכדאמר רבי יוחנן לקמן בפ׳ חבית (דף קמה.) אחד כבשים ואחד שלקות שסחטן לגופן מותר למימיהן חייב חטאת ואמאי קרי ליה לגופה אלא טעמא לפי שאין דרך דישה בכך: **ואחת משום פרק.** אין נראה לר״י כמו שמפרש רש״י שמפרק האילן ממשאו מן הפירות שעליו[ו] אלא כמו שפירש רבינו שמואל[ז] שיש על התמרים קליפה העליונה וכשהוא מכה בתמרים מפרק את הקליפה מן התמרים והוי כמו דש שמפרק את התבואה מן השבולת: **מפרק.** פירש״י דהוה תולדה דדש וקשה לר״ת דבשילהי המניע (לקמן לה.) אמר דחולב חייב משום מפרק ואי הוה תולדה דדש הא אמר לקמן[ח] גבי הפוגע מלון לדרכן אין דישה אלא בגידולי קרקע ואין לומר דדוקא מלון שהוא דג פטרי רבנן דלא הוי גידולי קרקע אבל בחולב מחייבי דבהמה חשיבא גידולי קרקע כדמוכח בריש בכל מערבין (עירובין דף מז.)[ט] דהא [ע״כ טעמא דרבנן משום] דילפינן להו מסממנין שבמשכן דאין דישה אלא בגידולי קרקע[י] לגבי דבר שגדל ממש מן הקרקע לא חשיבא בהמה גידולי קרקע כלומרינן בהשוכר את הפועלים (פ״מ פט.) מה דש מיוחד שהוא גידולי קרקע ופועל אוכל בו אף כל כו׳ יצא החולב והמגבן כו׳ ודוחק לומר דבריית״א דהמלגיע אמיא כ״ר דפליג לקמן אדרבנן[יא] ונראה לר״ת דמפרק חייב משום ממחק דכאחולב ממחק את הדד ומחליקו ואין נראה לר״י דבפרק חבית (לקמן קמד:) אמרינן חולב אדם לתוך הקדרה אבל לא לתוך הקערה ולר״ת מה לי לתוך הקדרה מה לי לתוך הקערה ולפירוש הקונטרס א״ש דמעיקרא כשהיה בדדין חשיב אוכל וכשחולב לתוך הקדרה (דהשתא) נמי הוי אוכל ולא דמי לדש שנשתנה[יא] ונראה לפירוש הקונטרס הלכה כרבי יהודה דאמתני׳ פ׳ אמר רבי מרינוס גוזמא יונק חלב בשבת מ״ט מפרק בלאחר יד הוא ובמקום צער לא גזרו רבנן ופסיק התם רב יוסף הלכתא כרבי מרינוס ואין נראה לומר דלפ״ב לרבנן אסור מדרבנן דמיחזי דמפרק[יג] ואף על גב דלא אסירא אלא מדרבנן לא שרי אלא משום דאיכא תרתי בלאחר יד ובמקום צער: [ועי׳ תוס׳ כתובות פ. ד״ה מפרק ותוס׳ יומא קיד. ד״ה וקסבר]

גמ׳ מנינא למה לי. ליתני אבות מלאכות הזורע והחורש כו׳ ואמאי חזיא לי אלרבעין[ט] וינקו: **שאם עשאן כו׳.** ובא להודיענו שאם נתעצלו בל הלכות שבת מתנו (ג) חייב כמה חטאות עליו: **מכרב כרבי.** תורסין: **בא״י.** קשה היא ואין יכול לכסות בלא חריסה ואמאמעין דהא נמי חריסה היא: **כולן מלאכה אחת הן.** דזומר נמי למוחי אילנא הוא. ונפקא מינה דאי עבד ליה כולן בהדי זורע לא מיחייב אלא חדא דהעושה מלאכות הרבה כו׳. זורע אב מלאכה הוא דהייהו זורע אלא שזה בזריעה וזה בחילנות וכן מבריך ומרכיב אבל זומר אבות תולדה: **זומר חייב.** משום תולדת נוטע דלעמוחי עביד: **ונוטע.** גופיה וכן מבריך ומרכיב: **חייב משום זורע.** כלומר אינהו נמי זורע הן זה אב בזריעה וזה אב בחילנות: **משום נוטע לא.** אמבריך ומרכיב קאי: **אימא אף משום זורע.** דהך זריעה בחילנות ואי עביד ליה בהדי זורע מיחייב חדא ותו לא: **זומר.** להמיית הגפן: **וצריך לעצים.** להסקה משום דצריך לסם הוא תולדה דקולר דצריך נמי לקלור: **דקטל אספסתא.** שמא וקולרין אותו ג׳ פעמים בחדש וחוזר ולומה: **דקניב סילקא.** אותן תרדין מן המחובר וחוזרין וגדלין: **חחוץ.** עוזה חריסין בקרקע: **מנלאכה אחת הן.** אינו חייב אלא אחת דכולהו לרפויי אדעא עבידי: **גבשושים.** תל קטן: **בציר.** שייך בנין שמתכוין להשוות קרקעיתו: **משום חורש.** דמרפי אדעא: **גומא וממחה.** בעפר היינו חורש שהעפר שמילאה בו הוי רפוי וטוב לזריעה והשוה לקרקע להיות מזרע עם השדה: **אלא נעפרה.** לכסות לזרעה: **פטור עליה.** ואין כאן משום בנין בבית דקלקול הוא ולזריעה נמי לא חזיא אבל אם היה צריך לה חייב משום בונה: **לרבי יהודה.** בפרק המלגיע (לקמן לג.): **גבי מוליא את המת במטה.** **מפקן.** כמו מוליא את המת לקוברו אינו צריך לגופה דהוצאה ולא למת אלא לפנות ביתו. והוצאה הצריכה לגופה כגון שהוא צריך לאפץ זה במקום אחר: **מקלקל הוא.** את ביתו: **גודר.** בתמרים: **ומוסק.** בזיתים: **אורב.** בתאנים: **דשדא פיסא לדיקלא.** זרק פיסת רגבים לדקל: **ואחר אמרי.** השיר התמרים: **תולש.** תולדה דקולר:

מפרק. תולדה דדש שמפרק בבוהה משבלים לשון פורק מן החמור דיסקאלרגיי״ר בלע״ז רבינו לוי וגם בתוספת רבינו משולם הגאון מלאתי כן ואף זה מפרק התמרים מן המכבדות: **אין דרך בנישה ופריקה בכך.** על ידי זריקה אלא אז ביד אז בכלי ותולש כלאחר יד הוא ופטור: **דרגיף מלאה ממלאתא.** שבבר מלא ממשרפות מים דמתרגמינן מרגלי ימא (יהושע יא) שממשיך לתוכו מים מן הים והמחבה שורפתן והן נעשין מלח ואותו חרש קרי מילתא: **משום מעמר.** שאף הוא כמאסף בשבלין הוא: **המגפן.** פשתן בגבעולין: **והמגפנו.** למר גפן בקשת בדרך האומנין. ולמר גפן גידולי קרקע הוא להכי קרי ניפוט דיליה תולדה דדש שמפרק בדגרעינין ממנו ולא קרי ליה תולדת מגפן דלמר: ה״ג **הייהו זורע הייהו בורר הייהו מרקד.** הייהו כמו הי ניהו. כלומר דמפליג להו תנא דמתניתין לגלגה הלא כולן מלאכה אחת הן דמפרש אוכל הן הפפולת:

גמ׳ מנינא למה לי[ה] א״ר יוחנן[א] שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת: הזורע והחורש: מכדי מכרב כרבי ברישא ליתני חורש והדר ליתני זורע[ב] תנא בארץ ישראל קאי דזרעי ברישא והדר כרבי תנא[ג] הזורע והזומר והנוטע והמבריך והמרכיב כולן מלאכה אחת הן מאי קמ״ל[ד] [הא קמ״ל] העושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא אחת א״ר[ה] אחא א״ר חייא בר אשי א״ר אמי[ו] זומר חייב משום נוטע והנוטע והמבריך והמרכיב חייב משום זורע משום זורע אין משום נוטע לא אימא אף משום זורע אמר[ז] רב כהנא[ח] זומר וצריך לעצים חייב שתים אחת משום קוצר ואחת משום נוטע א״ר יוסף האי מאן דקטל אספסתא חייב שתים אחת משום קוצר ואחת משום נוטע אמר אביי האי מאן דקניב סילקא חייב שתים אחת משום קוצר ואחת משום זורע אמר[ט] רב כהנא[י] זומר וצריך לעצים חייב שתים אחת משום קוצר ואחת משום נוטע אמר[יא] רב אשי אמר[יב] אמר רב ששת[יג] היתה לו גבשושית ונטלה בבית חייב משום בונה בשדה חייב משום חורש[יד] אמר רבא היתה לו גומא וטממה בבית חייב משום בונה בשדה[טו] משום חורש[טז] אמר רבי אבא[יז] החופר גומא בשבת ואינו צריך אלא לעפרה פטור עליה ואפילו לרבי יהודה דאמר[יח] מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה ה״מ מתקן האי מקלקל הוא: והקוצר: תנא[יט] הקוצר הבוצר[כ] והגודר והמסיק והאורה כולן מלאכה אחת אמר רב פפא האי מאן דשדא פיסא לדיקלא ואתר תמרי חייב שתים אחת משום תולש ואחת משום מפרק רב אשי אמר אין דרך תלישה בכך ואין דרך פריקה בכך: והמעמר: אמר[כא] רבא האי מאן דכניף מילחא ממלחתא חייב משום מעמר אביי אמר[כב] אין עימור אלא בגידולי קרקע: והדש: תנא הדש והמנפץ[כג] והמנפט כולן מלאכה אחת הן: הזורה הבורר והטוחן והמרקד: [כד]היינו זורה היינו בורר היינו מרקד אביי ורבא דאמרי תרוייהו כל מילתא דהויא במשכן אע״ג

מסורת הש"ס

ה) [לעיל סט. וש"נ] כריתות נ:.
ו) [ניטון סה: ד"ה ניטן.], ז) גי' רש"ל, ד) [ל"ל אבא עי' רש"ל בסוגיא דלעיל לד. ד"ה נמרא סימן וסו"ר], ח) [מו"ק נ:].
ט) לקמן פז: ס"ש, י) ביצה ת. תגיגה י.], יא) [לעיל יב. לא: לקמן קה: קו. קכז: עי' תוס' לקמן לד. ד"ה אם המת ותגיגה י.], יב) ר"ל והנודד, יג) [גי' הרמב"ם והרא"ש והר"מ רבה וכן מוכח עמ"ש לעיל עב: על הגליון], יד) [ל"ל המגפף פי' גאון המגפף האוכל מן עפרוריתו מייב משום דש וכן המגפף מוכל שבולים עכ"ל הערוך ערך קלן], טו) [ל"ל חסר אחת ניכוז], טז) [וגי' תוס' לקמן לו: ד"ה ולר"מ] דמחייב ובכ"ק נ. ד"ה ולר"מ], יז) [דף עה.], יח) ל"ל תני,

הגהות הב"ח

(א) נב' דקניב סילקא וכו' וא' משום נוטע והתוס: (ב) שם בסדה חייב משום תורס: (ג) רש"י ד"ה אאם שעאן וכו' שגם ממנו כמה חטאות חייב עליו:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה וצריך וכו'. מרדי דחוי אקורא ע"פ לתפור. מנוחר דס"ל דלפ היכא דאיכו מקלקל דצריך לאחה דבר מ"מ פטור ואפילו לר"י דס"ל שחיב ע"מ לתפור לן מקרי מלאכה שמוכה וכ"ל מדבריי בכ"מ ס"ש הלכה י מהלכות שבת. וק"ל מסוגיא דלקמן דף קה ע"ב גם נמ"ש מוקפות לפפי' לר"י דמסמע דשיעא דיעמ ס"ל הא פטיעא דיעמ ליה בעצים לכתמתם בהם אלא דעבה אינו עושה כן בפגלי מ"מ מיקרי צריכא לגופה בהא דלקמן דף קג המולש עולשין בחמיא דלאו דילים: **תוס' ד"ה בפרק** וכו' לגבי דבר הגדל בחבל. עי' בכל"ס בפרשה ויאלא בפסוק ויהי לי שור וחמור:

לעזי רש"י

דישקארגיי"ר [דישרירי"ר]. לפרוק (בהמה מטשאה).

מוסף רש"י

זומר חייב משום נוטע. דמשום דזימור גדלי בפי' (מו"ק ב:). **החופר גומא.** כיון בנין הוא ואם אינו צריך לה אלא לינוח אל הבעבר, אע"פ שהכנין בנוי אינו חייב משום בונה (תגיגה י.). **פטור עליה.** דלמקרב בעמא בפ"ק דמגיגה, דאין דאין צריך אלא לבעבר הא לגומא אינו בונה ולא חורש אלא מקלקל, וכל המקלקלים פטורים (ביצה ח.). **משום מפרק.** דנותק דבר ממקום שגדל בו ולא מן המחובר אלא מן הגלגל, ותולדה דדש הוא שמפרק תבואה מקשיה (כתובות ט.).

רבינו חננאל (המשך)

הייחור וטומנו [נ"א: וקוברו] (לעפר) [בעפר] המרגיא ראש הייחור במקום [נ"א: למקום] רחוק. **החורש, החורץ, החופר כולן מלאכה אחת הן.** אסיקנא כל אילו משום חריישה. כל שהוא ליפות הקרקע בשדה חייב משום חורש. וכל שהן בבית להשות חייב משום בונה, אבל להשות קרקע השדה חייב משום חורש, כדכתיב הלא אם שוה פניה. והוא כגון המדייר, והמעבד, והמכבד שהוא משוה גומות, והמפעפע גושים, המסקל, הממלא נקעים שתחת הזיתים, הענשה עוגיות לגפנים, המבבה בחרשים, המצית אור בחישת הקנים ובאגם תמרים, ואמת המים המכשרת צדדים לזריעה,

מוסף תוספות

א. דקאמר הכא חייב משום זורע. תוס' כרא"ש. ב. הא קמ"ל. תוס' הרא"ש. ג. אם בא להתרות בו משום אב. תוס' הרא"ש. ד. אלא דאי משמע דאין צריך. תוס' הרא"ש. ה. בשבועות. תוס' הרא"ש. ו. דאין דישה במחובר אלא בחלוש. שיטה להרי"ן, ועוד דלא דמי לדש כלל שנוטל החטים מן הקליפות. ריטב"א. דאי הכי מאי איריא המרי, בוצר וגודר ומוסק ואורה לחייב נמי תרתי. מי' הרי"ן. ועוד' מהר"ם). ז. דוקא בתמרים הוא דמחייב תרתי. הרי"ן. ח. דמעמע דגים מי' הר"ן. ט. דמעמע דגים מדרחיב בקרא בקר רצאן מה הפרט מפורש גידולי קרקע כו', זה אין לומר, דהני החשיבא בהמה גידולי קרקע מכל מקום. תוס' מתוס' ס. ט. כיון דגמרי מסממנין בענין ממש שהיה גדל מן הקרקע כמו סממני. תוס' מתוס' ס. י. [וסבר] דיש דישה שלא בגידולי קרקע. תוס' הרא"ש לגלן לה. יא. אבל לתוך הקערה דמי לסוחט זיתים וענבים דלאוכל קימי דאסור להוציא מהם משקה הכא נמי דמעיקרא כשהם בדדין חשיב אוכל והשתא חולב לתוך הקערה למשקה. תוס' הרא"ש לגלן לה. יב. על גב דלא הוי מפרק ממש מיהו. תוס' הרא"ש לגלן לה. יג. דא"כ אמאי איצטרך למימר משום מפרק כלאחר יד הוא אפי' לא הוי מפרק כלאחר יד כיון דליכא אלא איסורא דרבנן שרי משום צערא, ולא מסתבר למימר [ד]. תוס' הרא"ש לגלן לה.

רב נסים גאון

ואפילו לר' יהודה דאמר מלאכה שאינה צריכה לגופה חייב עליה, הני מילי מתקן והאי מקלקל הוא. כבר פירשנו בפרק א' עיקר דבריו של ר' יהודה. אבל [האי] מקלקל הוא, והוא ששנינו במשנה בפרק ר' אליעזר אומר האורג (קח) וכל המקלקלין פטורין.

רבינו חננאל

למה לי למיתנא מנינא [מ"ן] חסר אחת, אטו עד האידנא מי לא ידענן מנייני. ומשני ר' יוחנן שאם עשאן כולם בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת. **(ת"ש) [תנא]** הזורע והזומר והנוטע והמבריך והמרכיב כולן מלאכה אחת הן. (קס"ד) [קס"ל] כי הענשה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת אינו חייב אלא חטאת אחת. שמענן מינה שאילו השניים במשנתנו חשובין אבות והשאר הן תולדות. וכל העושה אב תולדותו אינו חייב אלא אחת, והעושה ב' אבות או ב' תולדות דלאו אב אחת, [חייב] שתים.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

אע"ג דאיכא דדמיא לה חשיב (ו). והא דלא מסיב שובנו ומדקדק[א] לפי [ב]סהם גמרי בכלל מיסך ואורג ולא מסיב נמי מנפץ אע"ג שבמשכן היו מנפלין פסמן לעשות יריעות ואפר דברים משום דהיינו דם ממש אלא שזה בתבואה וזה בפשתן אבל זורה וזורר ומרקד הם שלשה דברים[ב]:

שכן עני אוכל פתו בלא כתישה. וא"ת מ"מ ליחשיב[ג] כתישת סממנין דהוה במשכן ואע"ג דעני אוכל פתו בלא כתישה לענין סממנים מלאכה תשובה היא ואומר ר"י דלאו דוקא[ד] אוכל פתו[ה] אלא ה"ה דעני לובש בסממנים בלא כתישה[ו] וא"ת[ז] מרקד נמי לא ליתני שכן עני אוכל פתו בעיסה בלוסה דלאמר בסוף פרקין ויש לומר[ח] דרוב עניים אין אוכלין בלא הרקדה אלא שלענין מלה מלטרפין הסובין דקרינן ביה מלתם האלק כיון דיש עניים שאוכלים בעיסה בלוסה[ט] וא"ת פירש בע"מ[ו] ולא תמיהב לר"י[יא]: **היו לפניו שני מיני אוכלין גרסי'.**

וכן פירש ר"ח דבאוכל מתוך אוכל [יב]שייבא בריחה שבורר אותו שאינו חפץ לאכול מתוך אותו שרולה לאכול [יג]דלאותו שאינו חפץ בו חשיב פסולת לגבי אותו שחפץ לאכול וכן משמע בירושלמי דגרס הבורר אוכלים מתוך אוכלים חזקיה אמר כו'[יד]: **בורר ומניח.** [טו] פי' לעולך אחריס: **וכי מותר לאפות פחות מכשיעור.** והממרק[טז] ס"ל דפחות מכשיעור הוי דרך אכילה[יז]:

מתקיף לה רב המנונא מידי קנון ותמחוי קתני. פי' הקונע' דה"ר הוה מלי למיפרך מידי נפה וכברה קתני וקשה לר"י [יח]מאי קמשמע רב המנונא לדיליה[ט] נמי מקשה מידי [אוכל] מתוך פסולת קתני[כ] ועוד בסמוך[כא] פירש הקונטרס והתניא חייב דהיינו הך[כב] דהכא ומשני דבנפה וכברה מיירי והיכי משני הכא[כג]מידי נפה וכברה קתני וגרלא לרבינו יצחק דלוקא מקנון ותמחוי פריך וה"פ מידי קנון ותמחוי קתני[כד] כיון דנתפת לפרושי דיני בריחה דבור מותר ובנפה וכברה חייב חטאת לא היה לו להניח מלשון[כה] קנון ותמחוי דפטור לאכל מלסור: **בורר ואוכל אוכל מתוך פסולת.** משמע דאוכל מתוך פסולת אין דרך בריחה בכך וקשה דבריש פרק חולין (לקמן קלח.) אמרי'[כו] מה דרכו[כז] של בורר בורר אוכל מתוך פסולת[כח] וי"ל דהתם בפסולת מרובה על האוכל הוי אוכל מתוך פסולת דרך בריחה התם במשמר אייבי[כח] וקשה לרש"י דבריש פ"ק דביצה (דף יד:) הבורר קטניות בי"ט ב"ש אומרים בורר אוכל ואוכל וב"ה אומרים בורר לבדרכו ואמר בגמרא בד"א בשהאוכל מרובה על הפסולת אבל פסולת מרובה על האוכל ד"ה בוטל את האוכל ומניח את הפסולת ואי בפסולת מרובה על האוכל הוי אוכל מתוך פסולת דרך בריחה היכי שרי לב"ש מ"מ אינהו אסרי לבור בדרכו וכ"ש וקשה לר"ש דבריש פרק לולב הגזול (דף לה:) אמרי' אסרי לבור בדרכו ולא אמרי' דבר בריחה דלעיל[כט] ותניא חייב. פי' בקונטרס דהיינו בריחה דלעיל[כט] וקשה לר"י דלמאי דמוקמינן לה בנפה וכברה ממעט דוקא לבו ביום אסור אבל[ל] לאלתר אפי' בנפה וכברה אי נמי דתנן ב"ה אומרים בורר אוכל ואוכל וב"ה אומרים בורר בדרכו ואמר בגמרא בד"א בשהאוכל מרובה על הפסולת אבל בנפה וכברה ולא מפליג בין לאלתר לבו ביום ועוד לכאורה לעולא דלעיל הוי בורר לבו ביום כמו לאלתר לאלתר